

Poruka blaženog Ivana Merza za Godinu euharistije

Božidar NAGY*

Uvod

23. veljače 2005. godine posve slučajno pronađen je u Leksikografskom zavodu u Zagrebu do sada potpuno nepoznati članak bl. Ivana Merza koji je objavljen još 1925. godine u Kalendaru »Danica« (str. 12–16) Društva sv. Jeronima. Članak nosi naslov »Hrvatske crkve«. Kada smo mislili da smo o bl. Ivanu Merzu sve već davno pronašli i pročitali, evo velikog, divnog i gotovo senzacionalnog otkrića! Povod članku bila je proslava tisućite obljetnice Hrvatskog Kraljevstva 1925, čemu se i bl. Ivan ovim svojim člankom pridružio, ali na svoj jedinstven i potpuno duhovan način. Članak je programatskog karaktera, a govori o Euharistiji slavljenoj tijekom povijesti kao najvažnijem sadržaju koji povezuje sve naraštaje Hrvata od kralja Tomislava do naših dana. Autor ujedno daje i snažne duhovne poticaje za hrvatsku budućnost.

Ostaje s jedne strane zagonetno da prethodni biografi bl. I. Merza, dr. D. Kniewald i o. J. Vrbanek, kao i ostali njegovi suvremenici, nisu bili uočili taj izvanredno dubok, važan i zanimljiv članak. Ostao im je jednostavno skriven. Da su za njega znali, sasvim je sigurno da bi na njega upozorili i njime se koristili u prikazu svetačkog lika bl. Ivana Merza. S druge pak strane kao da je Providnost rezervirala ove misli bl. Ivana za naše vrijeme. Premda je članak pisan prije osamdeset godina — on ima svu aktualnost i za naše doba — i to upravo sada za Godinu Euharistije. Stoga ovaj članak možemo slobodno smatrati nebeskom porukom bl. Ivana Merza za Godinu Euharistije, kojom se on iz Neba priključuje njezinu slavlju zajedno s nama ovdje na Zemlji.

I u ovom slučaju ostvaruju se riječi o. Josipa Vrbaneke, Ivanova duhovnika koje je zapisao u biografiji bl. Ivana: »Gdje god se Ivan pojavi, bit će i nešto euharistijsko; a u zadnjih pet godina Ivanova života u našoj katoličkoj javnosti bilo je i obrnuto: gdje god je bilo što veliko i lijepo euharistijsko, tu je bio i Ivan svojim lijepim udjelom.« (Vitez Kristov — Ivan Merz, Zagreb, 1943, str. 203). To je, evo, slučaj i s ovim njegovim člankom otkrivenim u Godini Euharistije kojim sada sudjeluje u njezinoj proslavi! I jedna napomena: kad je pisao ovaj članak, bl. Ivan Merz imao je samo 28 godina!

U nastavku donosimo članak u cijelosti. Radi preglednosti i lakšeg čitanja umetnuta su redakcijska potpoglavlja sadržajno uzeta iz izvornog teksta.

* Prof. dr. sc. Božidar Nagy, Filozofski fakultet Družbe Isusove, postulator kauze bl. Ivana Merza, Zagreb.

Hrvatske crkve

Euharistija u povijesti i sadašnjosti hrvatskog naroda

Hoću da prigodom tisuće obljetnice osnutka hrvatske kraljevine govorimo i o hrvatskim crkvama. Naše su crkve kroz deset stoljeća pratile hrvatski narod kroz njegovu burnu povijest, i one bi znale pripovijedati o mnogim žalostima i radostima, koje su potresle dušama naših preda. Treba da im zato budemo zahvalni i da promotrimo da li mi danas, koji smo daleko napredniji od suvremenika Tomislavovih, imamo razloga da s istim žarom ljubimo i resimo crkve, koje se nalaze na tlu hrvatske domovine.

Od kralja Tomislava do naših dana sveta je Misa najljepša baština

Zamislite si jedan čas! Kada stupite u jednu rimokatoličku crkvu i vidite upaljene svijeće, okićene oltare i svećenika odjevena u svečano misno ruho, zamislite sebi da ste za tisuću godina stariji i da se upravo toga dana slavi na Tomislavovu dvoru jedna velika svečanost. Lako ćete to učiniti, jer je *sveta Misa u doba hrvatskoga kraljevstva bila skoro ista takva, kao što je i mi danas služimo* po našim selima i gradovima. Rimokatolička služba Božja spada dakle među onu živu baštinu, koju su naši oci predali narednim naraštajima, i vrlo je malo stvari dandanas, koje bi bile tako živa i lijepa uspomena na dane naših djedova, kao baš sveta Misa.

Euharistija poput čvrste hridine veza je narodnog jedinstva i narodne svijesti

Dok su se razni običaji promijenili tijekom vijekova, rimokatolička Misa stoji poput čvrste hridine, kojoj podnožje počiva u prvoj hrvatskoj kršćanskoj prošlosti, a vrhunac joj siže u buduće vjekove, među našu unučad i praunučad. Sveta nas Misa povezuje poput čvrste niti s onima, koji počivaju u sjeni naših zvonika i koji će jednom za nama doći. Ona je dakle moćna veza našeg narodnog jedinstva i naše narodne svijesti.

No ona nema samo narodno značenje. Hrvatski je narod katolički narod, a to znači da njegova povijest nije osamljena, već da se on razvijao rame uz rame s drugim narodima i da je vršio uzvišenu zadaću »predziđa kršćanstva«, koju mu je Bog namijenio.

Po svetoj Misi ulazi se u krug katoličkih naroda

I upravo sveta Misa, koju služe toliki hrvatski svećenici svakoga dana diljem hrvatske domovine, pokazuje da je nauka, koju naš narod ispovijeda, zajednička svemu obrazovanom čovječanstvu, da hrvatski narod ispovijeda vječna načela Kristova i da se ne nalazi u onom bijednom stanju, u kojemu čame narodi, koji nijesu sazdani na Petrovoj stijeni, koji ne priznaju u zajednici s drugim velikim narodima svetog Oca Papu kao svoga vrhovnoga poglavara.

Dà, po svetoj Misi hrvatski narod dnevno i javno ispovijeda, da i on spada u kolo prosvijećenih katoličkih naroda, kod kojih se dnevno služi ista ona služba Božja kao i u našim hrvatskim selima. Došli vi u London ili Pariz, u Ameriku ili Afriku, svuda se na svijetu, gdje imade katolika, služi ona ista sveta Misa kao i kod nas.

Euharistija izmiruje staleže i stvara slogu kao залог narodne budućnosti

Ali imade još jedna važna stvar, koju treba istaknuti. U hrvatski narod ne spadaju samo gospoda ili seljaci ili trgovci ili građani. Ne, svi, i seljaci i gospoda i građani i trgovci i svi staleži, bez obzira na to, nosili oni opanke ili cipele, bili stari ili mladi, muško ili žensko, bogati ili siromašni, svi skupa sačinjavaju hrvatski narod. I svi se ti okupljaju u crkvi kod svete Mise, i tu se ne pita je li tko učio školu ili ne, da li je gazda ili prosjak. Svi su u crkvi dobro došli. I to je upravo danas vrlo važno. Dok naime neki loši ljudi govore da treba započeti tako zvanu »klasnu borbu«, to jest da se siromah ima buniti proti bogatašu, seljak proti radniku i tako dalje, sveta nam Misa govori: »Oj ljudi, ljubite se, dok ste na zemlji, živite složno! Svi ste djeca nebeskoga Oca, svi ste Hrvati. Radnik ne može da živi bez seljaka, seljak bez radnika, činovnik bez oba ova staleža.«

Zaista, Hrvat mora ljubiti svoju Crkvu. Ona ga povezuje sa prošlošću, pokazuje put u budućnost i kazuje mu da je član čovječanstva u zajednici s drugim katoličkim narodima, kojima je na čelu rimski papa. Sveta Misa izmiruje razne staleže i tako otvara slogu kao залог velike narodne budućnosti.

Ljudske djelatnosti i narodna umjetnost pridonose ljepoti Božjega hrama

Seljak sije pšenicu, da se od nje napravi Hostija, vinogradar sadi lozu, da vino postane krvlju Isusovom, vrtlar sadi cvijeće, da okiti oltare, žena prede lan i veze šare, da ih uresi, zlatar izrađuje nakite za crkve, staklar prozore, slikar slike, glazbenik pjeva pjesme. Recite mi, da li ima koji stalež, koje zvanje, koji zanat, koji ne bi mogao nešto pridonijeti ljepoti hrama Božjega? Zaista, što ljudi imaju najljepšega, to donesu u crkvu, i zato su crkve u svim vjekovima bile stjecišta prave narodne umjetnosti. Ako nam je dakle stalo do ljepote i do istinske narodne umjetnosti, koja neće mrtva ležati po gradovima i muzejima, trebamo kititi i resiti hrvatske crkve kao sâm hram Boga živoga i uživajmo u toj mladoj ljepoti! Pa zar bi moglo biti i drukčije? Zar da naše kuće i stanovi budu ljepše urešeni i bogatije okićeni, nego li stan Božji? Zar zgrada, u kojoj je kolijevka našega vječnoga života, tamo gdje se krstimo i gdje nam pjevaju opijelo, da ta zgrada bude zapuštena?

Liturgijski tekstovi i molitve nadilaze najljepše stranice književnih djela

A znate li, kako lijepe molitve moli svećenik u ime hrvatskoga naroda, dok služi na primjer božićnu svetu Misu? Evo poslušajte jednu takvu: »Predragi! Pokaza se milost Boga, Spasitelja našega, svim ljudima, učeći nas, da se odrekemo bezbožnosti i svjetovnih želja, da trijezno i pravedno i pobožno poživimo na ovom svijetu, čekajući blaženu nadu i dolazak slave velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa Krista, koji je dao sebe za nas, da nas otkupi od svakog bezakonja, i očisti sebi narod izabrani, koji čezne za dobrim djelima.« (Tit 2, 11–14) Nijesu li te riječi lijepe i pune dubokoga smisla, pokazujući nam, kako valja živjeti? I te je iste riječi molio hrvatski narod u Tomislavovo doba i kada je živio po tim riječima, postao je velik i sretan. I nama su danas možda još potrebnije takve riječi, jer dandanas tolike bezbožne i sramotne novine truju srca naših mladića, naših djevojaka i naše djece i ne znaju ništa drugo do li riječi mržnje, do li kleveta i napadaja na svetu Crkvu. No poslušajte dalje, kako sveta Misa 7. rujna zanosno slavi jednoga Hrvata, bl. Marka Križevčanina, koji je svoju krv prolio za katoličku vjeru: »Metnuo si,

Gospode, na glavu njegovu vijenac od dragoga kamenja; života iska u tebe, i dade mu.« A za Mariju, kraljicu Hrvata, veli čitanje u svetoj Misi na Veliku Gospojinu: »I ukorjenih se u narodu poštovanom, i u dijelu Boga mojega, koji je nasljedstvo njegovo; i u punini je svetačkoj boravište moje. Kao cedar na Libanu podigoh se, i kao čempres na gori Sionu. Kao palma u Kadesu podigoh se, i kao nasad ruža u Jerihu; kao lijepa maslina u polju i kao makljen podigoh se kraj vode na putu. Kao slatka korica i balsam mirisavi dadoh miris; kao smirna izabrana dadoh sladost mirisa.« I kada je Marija bila uznesena na nebo, Isus je dočeka i reče joj uz radost vojske anđeoske: »'Slušaj, kćeri, jer omilje Kralju ljepota tvoja. Aleluja. Aleluja.'«

Zar da ne zavolimo još više svetu Misu, u kojoj se mole tako lijepe molitve i s kojom se u čaru ne mogu natjecati najljepše stranice iz svih drugih napisanih knjiga?¹

Euharistijski Krist nazočan u svetohraništu izlijeva svoj blagoslov na hrvatski narod, a preko njega poruku nam upućuju i naši djedovi

A napokon o najvažnijemu još nijesmo ni govorili. U hrvatskim se crkvama nalazi sam prisutan Isus Krist i On se u njima za nas moli i žrtvuje. Iz svetohraništa se izlijeva blagoslov na naša polja i livade, na naše obitelji, na djecu našu. I sam taj Bog se ujedinjuje s dušama hrvatskim već od Tomislava i prije pa do dana današnjega i On Hrvate uzdiže na veliko dostojanstvo djece Božje. Po Njemu nam govore naši djedovi i pradjedovi, koji su se borili protiv Turaka i prolijevali svoju krv za katoličku vjeru, vjeru otaca naših. Oni nam vele preko Isusa u Hostiji: »O Hrvati dvadesetog vijeka! Primajte što češće Jaganjca Božjega, koji je sišao u pšenicu vaših polja i u vino vinograda vaših. Primajte ga što češće, ako želite postati novim ljudima, ako želite, da se jednom s nama, djedovima vašim, radujete u nebeskim dvorima bez prestanka pjevajući hvale Gospodu. Budete li zapuštali Tijelo Isusovo, budete li prezirali njegovu ljubav, koja vas dozivlje k sebi iz svih pa i najmanjih svojih crkava, bit ćete već na zemlji nesretni. Djeca će vaša dići ruke na vas, obitelji će živjeti u zavadi, sela će se međusobno klati, gadna će se kletva razlijevati mjesto pobožne pjesme, a napokon, oj prevelike žalosti, izgubit ćete slobodu i propast ćete netragom. A drugi će bolji narodi obitavati vaše zemlje i ognjišta vaša i spominjat će sa žalošću vaše ime i narod, koji je prezreo ljubav Isusa Krista.«

Evo, predragi hrvatski narode, koje nam se misli nameću prigodom tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva. Ljubimo naše crkve, resimo ih što bolje možemo, pričešćujmo se što sabranije i češće molimo Gospoda, da nam dade što boljih, što svetijih, što brojnijih svećenika. U ovome je pravi zalog naše velike i blagoslovene budućnosti.

Napisao dr. Ivo Merz

1 Tko želi da dobije misne molitve, koje svećenik moli na oltaru, na hrvatskom jeziku, neka sebi nabavi »Rimski misal« od dra Kniewalda. Stoji 25 Dinara, a naručuje se u Zagrebu kod »Narodne Prosvjete«, Kaptol 29.